

การบัญชีสำหรับการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา (ปรับปรุง 2545)

วิภาดา ตันติประภา *

บทคัดย่อ

การปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา หมายถึง การที่เจ้าหนี้ยินยอมผ่อนปรนเงื่อนไขในการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ เป็นกรณีพิเศษ เช่น ยอมลดอัตราดอกเบี้ยให้หรือยอมลดเงินต้นให้ ซึ่งในสถานการณ์ตามปกติแล้วเจ้าหนี้จะไม่ยินยอม

วิธีการปรับโครงสร้างหนี้ อาจทำได้โดยการชำระหนี้ทั้งหมดหรือโดยการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ หากเป็นการชำระหนี้ทั้งหมดลูกหนี้จะโอนสินทรัพย์หรือทำการแปลงหนี้เป็นทุน ซึ่งลูกหนี้จะรับรู้ผลต่างมูลค่ายุติธรรมกับราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ที่โอนให้เจ้าหนี้เป็น “กำไรขาดทุนจากการโอนสินทรัพย์” ซึ่งถือเป็นรายการปกติ และรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีของหนี้สินกับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และตราสารทุนที่โอนให้เจ้าหนี้เป็นกำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้ ซึ่งถือเป็นรายการพิเศษ สำหรับเจ้าหนี้จะรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีของหนี้สินและมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และตราสารทุนที่รับโอนมาจากลูกหนี้เป็นรายการ “ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้” ซึ่งถือเป็นรายการปกติ

สำหรับการปรับโครงสร้างหนี้ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ นั้นลูกหนี้จะเปรียบเทียบราคาตามบัญชีของหนี้ก่อนปรับโครงสร้างหนี้กับจำนวนเงินทั้งหมดที่ต้องจ่ายในอนาคต โดยไม่มีการคิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน หากราคาตามบัญชีของหนี้ก่อนปรับโครงสร้างต่ำกว่าจำนวนเงินที่ต้องจ่ายในอนาคต แสดงว่าลูกหนี้มีการจ่ายดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ต้องคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง เพื่อใช้ในการบันทึกดอกเบี้ยจ่าย ในทางตรงกันข้าม หากราคาตามบัญชีของหนี้ก่อนปรับโครงสร้างสูงกว่าจำนวนเงินที่ต้องจ่ายในอนาคต ลูกหนี้จะมีกำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้

ทางด้านเจ้าหนี้ เจ้าหนี้สามารถวัดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้โดยคิดลดกระแสเงินสดในอนาคตที่จะได้รับจากลูกหนี้โดยใช้อัตราต้นทุนทางการเงินหรืออัตราดอกเบี้ยในตลาดหรืออัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิมนอกจากนั้นเจ้าหนี้อาจจะวัดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้ โดยใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกันก็ได้ เจ้าหนี้จะรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีของหนี้สินกับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนเป็นขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ ทั้งนี้เจ้าหนี้ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอที่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเลือกใช้นโยบายบัญชีที่แตกต่างกัน

* อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนื้อหาในบทความนี้ เป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเท่านั้น

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 เรื่องการปรับโครงสร้างหนี้ (ปรับปรุง 2545) ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในบางประเด็น หากภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยดีขึ้น ผู้เขียนเชื่อว่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานฉบับนี้อีกครั้งหนึ่ง

บทนำ

ในช่วงปี 2540 ที่ประเทศไทยเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลให้ธุรกิจในประเทศไทยจำนวนมากประสบกับปัญหาทางการเงิน เช่น ปัญหาการขาดสภาพคล่อง ปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียน ทำให้หลายธุรกิจไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ ธุรกิจบางแห่งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อาจจะประสบกับภาวะล้มละลายและปิดกิจการไป ในขณะที่ธุรกิจหลาย ๆ แห่งพยายามประคับประคองให้อยู่รอดได้ วิธีการหนึ่งที่ธุรกิจนำมาใช้คือ พยายามเจรจากับเจ้าหนี้เพื่อขอปรับโครงสร้างหนี้

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาที่ผ่านมา การปรับโครงสร้างหนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หลายท่านที่เชื่อว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 เรื่องการบัญชีสำหรับการปรับโครงสร้างหนี้ เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง หน่วยงานวิชาชีพที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานการบัญชี คือ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย จึงได้ทำการศึกษาถึงประเด็นปัญหาต่างๆ และได้ทำการปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานการบัญชีฉบับดังกล่าว และได้ประกาศให้มาตรฐานฉบับนี้มีผลบังคับใช้ สำหรับงบการเงินที่สิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2545 เป็นต้นไป

การปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา หมายถึง การที่เจ้าหนี้นยินยอมผ่อนปรนเงื่อนไขในการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้เป็นกรณีพิเศษ เช่น ยอมลดอัตราดอกเบี้ยให้ หรือลดยอดเงินต้นให้บางส่วน ซึ่งในสถานการณ์ตามปกติแล้วเจ้าหนี้จะไม่ยินยอมให้ เนื่องจากเจ้าหนี้จะเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ โดยไม่ได้รับชำระหนี้ตามที่ตนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการที่เจ้าหนี้ยอมเสียประโยชน์นั้นคงเป็นเพราะเจ้าหนี้ประเมินสถานการณ์แล้วว่า การผ่อนปรนเงื่อนไขบางอย่างให้กับลูกหนี้ เช่น ยืดเวลาในการชำระหนี้ออกไป (แทนที่จะยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาขายทอดตลาดและนำเงินมาชำระหนี้) จะทำให้ลูกหนี้มีโอกาสที่จะทำธุรกิจต่อไป เพื่อจะได้มีเงินที่จะนำมาชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ในอนาคต

ข้อพึงสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้จะถือปฏิบัติกับการปรับโครงสร้างหนี้ที่ทำให้ เจ้าหนี้มีผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้เท่านั้น

สำหรับวิธีปฏิบัติที่ใช้ในการปรับโครงสร้างหนี้ มีดังนี้

- 1) การชำระหนี้ทั้งหมด ซึ่งอาจทำได้โดยการโอนสินทรัพย์และหรือส่วนได้เสียในส่วนของเจ้าของ เพื่อชำระหนี้
- 2) การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ ซึ่งอาจจะเป็นการลดดอกเบี้ยหรือเงินต้นให้บางส่วน การยืดระยะเวลาในการชำระหนี้ หรือการลดอัตราดอกเบี้ยให้เป็นกรณีพิเศษ เป็นต้น

1) การชำระหนี้ทั้งหมดโดยการโอนสินทรัพย์หรือส่วนได้เสีย

การบัญชีสำหรับลูกหนี้

หากลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยการโอนสินทรัพย์และหรือออกตราสารทุนของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ (“การแปลงหนี้เป็นทุน”) ในกรณีนี้มูลค่าที่ถือได้ว่าการชำระหนี้ คือ มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และตราสารทุนที่โอนให้แก่เจ้าหนี้ ผลต่างระหว่างมูลค่ายุติธรรมกับราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ที่โอนให้เจ้าหนี้ให้บันทึกไว้เป็น “กำไรขาดทุนจากการโอนสินทรัพย์” ซึ่งถือเป็นรายการปกติ ทั้งนี้เพราะการจำหน่ายสินทรัพย์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามปกติของธุรกิจอยู่แล้ว

สำหรับผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีของหนี้สิน ซึ่งสูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และตราสารทุนนั้น ลูกหนี้ต้องบันทึกไว้เป็น “กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้” ซึ่งถือเป็นรายการพิเศษ ทั้งนี้เพราะรายการดังกล่าวเป็นรายการที่ผิดปกติและไม่คาดว่าจะเกิดขึ้นบ่อย เนื่องจากลูกหนี้คงไม่คิดว่าตนจะประสบปัญหาทางการเงินอย่างมากจนกระทั่งเจ้าหนี้ต้องยอมผ่อนปรนเงื่อนไขให้เป็นกรณีพิเศษ

การแสดงรายการกำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้เป็นรายการพิเศษในงบกำไรขาดทุนจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิเคราะห์งบจะได้ทราบว่ารายการดังกล่าวไม่ใช่รายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำและไม่ควรนำไปใช้พยากรณ์กำไรสุทธิในอนาคตของกิจการ

ตัวอย่างที่ 1

ธนาคาร ก จำกัด ตกลงรับที่ดินและหุ้นสามัญของบริษัท ฟาสว่าง จำกัด เพื่อเป็นการชำระหนี้สิน ซึ่งประกอบด้วย เงินต้นจำนวน 10,000,000 บาทและดอกเบี้ยค้างจ่าย 1,000,000 บาท ซึ่งบริษัท ฟาสว่าง จำกัดได้โอนที่ดินมีราคาตามบัญชี 6,000,000 บาท และมีมูลค่ายุติธรรม 5,500,000 บาท หุ้นสามัญ ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท และมีมูลค่ายุติธรรมหุ้นละ 15 บาท จำนวน 100,000 หุ้น เพื่อเป็นการชำระหนี้ให้กับธนาคาร ก จำกัด

บริษัท ฟาสว่าง จำกัด มีกำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้ดังนี้

ราคาตามบัญชีของหนี้สินของบริษัท ฟาสว่าง จำกัด	11,000,000	บาท
(เงินต้น 10 ล้านบาท + ดอกเบี้ยค้างจ่าย 1 ล้านบาท)		
หัก มูลค่ายุติธรรมของที่ดิน	5,500,000	
มูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญ		
(15 บาท x 100,000 บาท)	1,500,000	7,000,000 บาท
กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้	<u>4,000,000</u>	บาท

สำหรับการบันทึกบัญชีนั้น บริษัท ฟาสว่าง จำกัด จะบันทึกบัญชีดังนี้

- บันทึกรายการบัญชีเพื่อปรับปรุงลดราคาตามบัญชีของที่ดิน จาก 6,000,000 บาท ให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรมของที่ดิน 5,500,000 บาท และรับรู้ขาดทุนจากการจำหน่ายที่ดิน จำนวน 500,000 บาท ซึ่งถือเป็นรายการปกติ
- บันทึกการโอนที่ดิน และหุ้นสามัญด้วยมูลค่ายุติธรรม เพื่อชำระหนี้ให้กับธนาคาร ก จำกัด พร้อมทั้งบันทึกรับรู้กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้ จำนวน 4,000,000 บาท ซึ่งลูกหนี้จะต้องแสดงรายการนี้เป็นรายการพิเศษในงบกำไรขาดทุน

การบันทึกบัญชีสำหรับลูกหนี้ (บริษัท ฟาสว้าง จำกัด)

เดบิต	ขาดทุนจากการโอนที่ดิน เพื่อปรับโครงสร้างหนี้	500,000	บาท
เครดิต	ที่ดิน	500,000	บาท
(ปรับปรุงราคาตามบัญชีของที่ดินให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรม)			
เดบิต	ตัวเงินจ่าย	10,000,000	บาท
	ดอกเบียค้างจ่าย	1,000,000	บาท
เครดิต	หุ้นสามัญ (10 บาท x 100,000 หุ้น)	1,000,000	บาท
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		
	(5 บาท x 100,000 หุ้น)	500,000	บาท
	ที่ดิน	5,500,000	บาท
	กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้		
	(รายการพิเศษ)	4,000,000	บาท
(บันทึกการโอนที่ดินและหุ้นสามัญให้กับเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ทั้งหมด)			

การบัญชีสำหรับเจ้าหนี้

ในกรณีที่เจ้าหนี้รับโอนสินทรัพย์จากลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ การบันทึกบัญชีจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของเจ้าหนี้ว่าจะนำสินทรัพย์นั้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินงานหรือนำสินทรัพย์ที่ได้รับโอนจากลูกหนี้ไปขายต่อ

1) กรณีที่เป็นสินทรัพย์ที่รับโอนมาได้มีไว้เพื่อขาย

หากเจ้าหนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำสินทรัพย์นั้นไว้ใช้งานเอง เจ้าหนี้ต้องบันทึกสินทรัพย์ที่ได้รับโอนมาด้วยมูลค่ายุติธรรม ทั้งนี้สินทรัพย์ที่เจ้าหนี้รับโอนมาจะถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย ก็ต่อเมื่อกิจการมีความตั้งใจแน่วแน่ และมีความสามารถที่จะถือครองสินทรัพย์นั้นไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงานหรือเพื่อก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต ซึ่งปัจจัยที่จะพิจารณาว่ากิจการมีความสามารถที่จะถือสินทรัพย์นั้นไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงานอาจพิจารณาจากโครงสร้างเงินทุนของกิจการว่ากิจการมีสภาพคล่อง และมีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอที่จะทำให้เห็นว่ากิจการไม่มีความจำเป็นต้องขายสินทรัพย์ที่ได้รับโอนมาจากลูกหนี้ หรืออาจพิจารณาจากประมาณการของกระแสเงินสด ว่าได้คำนึงถึงกระแสเงินสดจากการใช้สินทรัพย์ที่ได้รับโอนมาจากลูกหนี้ในการดำเนินงานไว้แล้ว และเจ้าหนี้ที่ปรับโครงสร้างสามารถถือสินทรัพย์นั้นไว้ใช้ในการดำเนินงานเองได้

2) กรณีที่สินทรัพย์ที่รับโอนมาเป็นสินทรัพย์รอการขาย

หากเจ้าหนี้รับโอนสินทรัพย์จากลูกหนี้เพื่อเป็นการรับชำระหนี้ทั้งหมดโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำสินทรัพย์ดังกล่าวออกขาย ให้บันทึกสินทรัพย์เหล่านั้นด้วยราคาทุน หรือมูลค่ายุติธรรมสุทธิ แล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่าว่าซึ่ง “ราคาทุน” ในที่นี้หมายถึง เงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบียที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับแต่ยังไม่ได้บันทึกบัญชี

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 (ปรับปรุง 2545) ได้ให้ความหมายของ “เงินลงทุนในลูกหนี้” หมายถึง จำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกเก็บจากลูกหนี้เมื่อทวงถาม หรือเมื่อครบกำหนด เฉพาะที่บันทึกไว้ในบัญชีร่วมกับดอกเบียค้างรับที่บันทึกบัญชีแล้ว

ในทางปฏิบัติหากเจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงิน ตามข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันการเงินมีสิทธิบันทึกบัญชีรายได้ดอกเบี้ยค้างรับได้เพียง 3 เดือนเท่านั้น ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าว ในความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนไม่ได้ขัดกับหลักการรับรู้รายได้แต่อย่างใด เนื่องจากการที่ลูกหนี้ไม่จ่ายชำระดอกเบี้ยติดต่อกันถึง 3 เดือน อาจเป็นข้อบ่งชี้อย่างหนึ่งว่ามีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ว่าเจ้าหนี้อาจจะไม่ได้รับชำระเงินจากลูกหนี้ เมื่อมีความไม่แน่นอนดังกล่าวเกิดขึ้นเจ้าหนี้จึงไม่สามารถบันทึกบัญชีรายได้ดอกเบี้ยได้ เพราะไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการรับรู้รายได้

อย่างไรก็ตามดอกเบี้ยค้างรับที่เจ้าหนี้ไม่สามารถบันทึกบัญชีได้นั้น ก็ยังคงเป็นดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้อยู่ดี ดังนั้นเมื่อเจ้าหนี้รับโอนสินทรัพย์มาจากลูกหนี้ เจ้าหนี้ควรที่จะมีสิทธิที่จะบันทึกดอกเบี้ยนอกบัญชี ดังกล่าวเป็นรายได้ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่มาตรฐานการบัญชีฉบับปรับปรุง (2545) ได้มีการแก้ไขใหม่ที่แตกต่างไปจากมาตรฐานเดิมที่ไม่อนุญาตให้บันทึกการรับรู้ดอกเบี้ยนอกบัญชี ในความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ผู้เขียนเห็นด้วยกับการแก้ไขมาตรฐานการบัญชีในประเด็นดังกล่าว เนื่องจากจะทำให้เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินและเจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมีวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่เหมือนกัน เนื่องจากเจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินนั้นไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงมีสิทธิที่จะบันทึกดอกเบี้ยค้างรับได้ครบเท่าที่มูลค่าหนี้ทั้งหมดยังไม่เกินมูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน ซึ่งตามมาตรฐานการบัญชีที่มีการแก้ไขใหม่มีผลให้เจ้าหนี้ทั้ง 2 ประเภทมีสิทธิที่จะนำดอกเบี้ยนอกบัญชีมาบันทึกบัญชีเป็นรายได้ได้หากได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์หรือเป็นเงินทุนของลูกหนี้เองก็ตาม

ตัวอย่างที่ 2

ธนาคาร ก จำกัด ตกลงรับโอนที่ดินจากบริษัท ฟาสว่ง จำกัด เพื่อเป็นการชำระหนี้ หนี้สินดังกล่าวเป็นตั๋วเงินรับ ซึ่งมียอดเงินต้นจำนวน 10,000,000 บาท และดอกเบี้ยค้างจ่ายที่ธนาคาร ก จำกัด มีสิทธิได้รับตามกฎหมายแต่ยังไม่ได้บันทึกบัญชีจำนวน 1,500,000 บาท (ดอกเบี้ยนอกบัญชี) ธนาคาร ก จำกัด มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ 100,000 บาท

กรณีที่ 2.1 สมมติว่าธนาคาร ก จำกัด ตั้งใจจะเก็บสินทรัพย์ไว้ใช้ในการดำเนินงาน ที่ดินที่รับโอนมามีมูลค่ายุติธรรม 8,000,000 บาท

เนื่องจากที่ดินที่รับโอนมามีมูลค่ายุติธรรม 8,000,000 บาท ซึ่งต่ำกว่าเงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับตามกฎหมาย 11,500,000 บาท (10,000,000 บาท + 1,500,000 บาท) และเจ้าหนี้ตั้งใจที่จะเก็บที่ดินที่รับโอนมาไว้ใช้งานเอง ในกรณีที่เจ้าหนี้จะบันทึกที่ดินด้วยมูลค่ายุติธรรม 8,000,000 บาท และรับรู้ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้เท่ากับผลต่างของเงินลงทุนในลูกหนี้กับมูลค่ายุติธรรมของที่ดินซึ่งเท่ากับ 2 ล้านบาท (10 ล้านบาท - 8 ล้านบาท) แต่เนื่องจากเจ้าหนี้มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ 100,000 บาท เจ้าหนี้จึงรับรู้ผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้เพียง 1,900,000 บาทเท่านั้น ซึ่งการที่เจ้าหนี้บันทึกที่ดินที่รับโอนมาด้วยราคา 8 ล้านบาทนั้น เป็นไปตามหลักการรับรู้และการวัดค่ารายการของที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ที่กำหนดให้วัดค่ารายการดังกล่าวด้วยราคาทุนที่จ่ายซื้อ โดยมีเงื่อนไขว่า ราคาทุนที่จะบันทึกบัญชีจะต้องไม่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ ตามตัวอย่างนี้ราคาทุนที่เจ้าหนี้จ่ายซื้อคือ 11,500,000 บาทซึ่งสูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของที่ดินคือ 8 ล้านบาท ผลคือ เจ้าหนี้จะบันทึกราคาที่ดินได้เพียง 8 ล้านบาทเท่านั้น

รายการบัญชีที่บันทึกจะเป็นดังนี้

เดบิต	ที่ดิน	8,000,000	บาท
	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	100,000	บาท
	ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา	1,900,000	บาท
	เครดิต	ตัวเงินรับ	10,000,000 บาท

กรณีที่ 2.2 เหมือนกรณีที่ 2.1 แต่สมมติใหม่ว่า ที่ดินมีมูลค่ายุติธรรมสุทธิ 13 ล้านบาท

ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่ามูลค่ายุติธรรมของที่ดินที่รับโอนมา คือ 13,000,000 บาท ซึ่งสูงกว่าเงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับตามกฎหมาย คือ 11,500,000 บาท จึงไม่ถือว่าเป็นการปรับโครงสร้างหนี้ ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 (ปรับปรุง 2545) เนื่องจากเจ้าหนี้ไม่มีผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ ดังนั้นกิจการต้องปฏิบัติตามการตีความฉบับที่ 9 เรื่องสินทรัพย์ที่ลูกหนี้โอนให้เพื่อชำระหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้จะมีวิธีปฏิบัติทางบัญชีดังนี้

- บันทึกที่ดินด้วยมูลค่ายุติธรรม 13,000,000 บาท
- รับรู้ดอกเบี้ยนอกบัญชีเป็นรายได้ดอกเบี้ยรับ จำนวน 1,500,000 บาท
- รับรู้กำไรจากการรับโอนที่ดินเพื่อปรับโครงสร้างหนี้ดังนี้

มูลค่ายุติธรรมของที่ดิน	13,000,000	บาท
หัก เงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยนอกบัญชี	(11,500,000)	บาท
กำไรจากการรับโอนที่ดิน	<u>1,500,000</u>	บาท

รายการบัญชีที่บันทึกคือ

เดบิต	ที่ดิน	13,000,000	บาท
	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	100,000	บาท
	เครดิต	ตัวเงินรับ	10,000,000 บาท
		ดอกเบี้ยรับ	1,500,000 บาท
		หนี้สงสัยจะสูญ	100,000 บาท
		กำไรจากการรับโอนที่ดินเพื่อปรับโครงสร้างหนี้	1,500,000 บาท

กรณีที่ 2.3 สมมติว่าธนาคาร ก จำกัด ตั้งใจที่จะนำที่ดินที่รับโอนมาออกขาย และที่ดินที่รับโอนมามีมูลค่ายุติธรรม 8,000,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการขายที่ดินเท่ากับ 200,000 บาท

ในกรณีนี้เจ้าหนี้มีความตั้งใจที่จะนำที่ดินที่รับชำระหนี้ ออกขาย จึงถือได้ว่าที่ดินดังกล่าวเป็นสินทรัพย์รอการขาย เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมสุทธิของที่ดินต่ำกว่าเงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับตามกฎหมาย เจ้าหนี้จึงบันทึกที่ดินด้วยมูลค่ายุติธรรมสุทธิ 7,800,000 บาท (8,000,000 บาท - 200,000 บาท) โดยไม่มีการบันทึกดอกเบี้ยรับแต่อย่างใด เนื่องจากที่ดินที่ได้มานั้นถือเป็นการชำระเงินต้นเท่านั้น และบันทึกรับรู้ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งหมด 3,100,000 บาท [(10,000,000 บาท - 7,800,000 บาท) - 100,000 บาท]

รายการบัญชีที่บันทึกคือ

เดบิต	สินทรัพย์รอการขาย – ที่ดิน	7,800,000	บาท
	ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้	2,100,000	บาท
	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	100,000	บาท
	เครดิต ตัวเงินรับ		10,000,000 บาท

กรณีที่ 2.4 อาศัยข้อมูลจากกรณีที่ 2.3 แต่สมมติใหม่ว่าที่ดินมีมูลค่ายุติธรรม 13,000,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการขายที่ดินเท่ากับ 200,000 บาท ดังนั้นมูลค่ายุติธรรมสุทธิของที่ดินจะเท่ากับ 12,800,000 บาท และเงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยที่มีสิทธิ์ได้รับจะเท่ากับ 11,500,000 บาท

ตามตัวอย่างนี้เนื่องจากเจ้าหนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำที่ดินที่ได้รับโอนมาออกขาย เจ้าหนี้จะบันทึกที่ดินด้วยมูลค่ายุติธรรมสุทธิของที่ดิน หรือเงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิ์ได้รับแต่ยังไม่ได้บันทึกบัญชี แล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า ซึ่งตามตัวอย่างนี้เจ้าหนี้จะบันทึกรายการต่างๆ ดังนี้

- บันทึกที่ดิน 11,500,000 บาท
- บันทึกรับรู้ดอกเบี้ยรับ 1,500,000 บาท

รายการบัญชีที่บันทึกคือ

เดบิต	สินทรัพย์รอการขาย – ที่ดิน	11,500,000	บาท
	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	100,000	บาท
	เครดิต ดอกเบี้ยรับ		1,500,000 บาท
	ตัวเงินรับ		10,000,000 บาท
	หนี้สงสัยจะสูญ		100,000 บาท

(บันทึกรับโอนที่ดินจากลูกหนี้เพื่อชำระหนี้)

ข้อสังเกตสำหรับรายการนี้คือ รายการนี้ไม่ใช่การปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหาตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 (ปรับปรุง 2545) ด้วยเหตุผลเดียวกับกรณีที่ 2.2 เนื่องจากเจ้าหนี้ไม่มีผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ และเนื่องจากมูลค่ายุติธรรมสุทธิของที่ดินสูงกว่าเงินลงทุนในลูกหนี้บวกดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้มีสิทธิ์ได้รับ ดังนั้นเจ้าหนี้ต้องบันทึกรับรู้ดอกเบี้ยรับนอกบัญชีไว้ทั้งจำนวน

2) การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้

การบัญชีสำหรับลูกหนี้

การปรับโครงสร้างหนี้ในกรณีที่เป็นการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ ลูกหนี้จะเปรียบเทียบจำนวนเงินทั้งหมดที่ต้องจ่ายในอนาคตตามเงื่อนไขใหม่ของการปรับโครงสร้างหนี้โดยไม่มีการคิดลด กับราคาตามบัญชีของหนี้สินในปัจจุบัน หากจำนวนเงินที่ต้องจ่ายในอนาคต น้อยกว่า ราคาตามบัญชีในปัจจุบัน แสดงว่าพันธะผูกพันของลูกหนี้ที่ต้องจ่ายชำระหนี้ลดลง ดังนั้นลูกหนี้จะบันทึกรายการบัญชีเพื่อลดราคาตามบัญชีของหนี้สินลง พร้อมทั้งรับรู้ “กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้” โดยจะแสดงไว้เป็นรายการพิเศษในงบกำไรขาดทุน

สำหรับจำนวนเงินที่ลูกหนี้ต้องจ่ายให้แก่เจ้าหนี้นับตั้งแต่วันที่ปรับโครงสร้างหนี้จนถึงวันที่ครบกำหนด จะนำไปปรับลดกับราคาตามบัญชีของหนี้โดยไม่มีการบันทึกเป็นดอกเบี้ยจ่ายแต่อย่างใด

ตัวอย่างที่ 3

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2545 ธนาคาร ก จำกัด ได้ยินยอมให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ที่เป็นตัวเงินรับจำนวน 100 ล้านบาท ที่ออกโดยบริษัท ข จำกัด ตามมูลค่าที่ตราไว้ บริษัท ข จำกัด ประสบปัญหาทางการเงิน และได้ทำการปรับโครงสร้างหนี้ตามเงื่อนไขดังนี้

- ลดยอดเงินต้นของหนี้สินจาก 100 ล้านบาท เป็น 80 ล้านบาท
- ยกหนี้ดอกเบี้ยค้างทั้งจำนวนซึ่งเท่ากับ 6 ล้านบาท
- ยืดเวลาชำระหนี้จากวันที่ 31 ธันวาคม 2545 เป็นวันที่ 31 ธันวาคม 2548
- ลดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิมจาก 15% เป็น อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาใหม่ 5%

การคำนวณกำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้จะเป็นดังนี้

จำนวนเงินที่ลูกหนี้ต้องจ่ายในอนาคตตามเงื่อนไขใหม่โดยไม่คิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน

	ล้านบาท
เงินต้น	80
ดอกเบี้ย (80 ล้าน x 5% x 3 ปี)	<u>12</u>
รวมจำนวนเงินทั้งหมดที่ต้องจ่าย	92
ราคาตามบัญชีของหนี้ก่อนปรับโครงสร้างหนี้ (เงินต้น 100 ล้าน + ดอกเบี้ยค้างจ่าย 6 ล้าน)	<u>(106)</u>
กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้	<u>14</u>

รายการบัญชีที่ลูกหนี้บันทึกจะเป็นดังนี้

- ในวันปรับโครงสร้างหนี้ ลูกหนี้จะบันทึกรายการบัญชี เพื่อลดราคาตามบัญชีของหนี้สินในปัจจุบันคือ จาก 106 ล้านบาท ลงมาเหลือ 92 ล้านบาท และรับรู้ผลต่างดังกล่าวเป็น “กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้”
- เงินที่ลูกหนี้จ่ายให้แก่เจ้าหนี้ในแต่ละงวดๆ ละ 4 ล้านบาท (80 ล้าน x 5%) จะถือเป็นการทยอยลดยอดหนี้สินของลูกหนี้ จำนวน 92 ล้านบาท (ไม่ใช่การจ่ายดอกเบี้ยจ่าย)
- ในวันที่ครบกำหนดชำระคืนหนี้สิน ราคาตามบัญชีของหนี้สินจะคงเหลือเท่ากับ 80 ล้านบาท [(92 ล้านบาท - 12 ล้านบาท) (4 ล้าน x 3 ปี)]
- บันทึกการจ่ายคืนเงินต้นจำนวน 80 ล้านบาท

การบันทึกบัญชีสำหรับลูกหนี้

31 ธ.ค. 2545 (วันที่ปรับโครงสร้างหนี้)

เดบิต	ตัวเงินจ่าย	100	ล้านบาท
	ดอกเบี้ยค้างจ่าย	6	ล้านบาท
	เครดิต เจ้าหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	92	ล้านบาท
	กำไรจากการปรับโครงสร้างหนี้	14	ล้านบาท
	(รายการพิเศษ)		

31 ธ.ค. 2546, 31 ธ.ค. 2547, 31 ธ.ค. 2548 (วันที่จ่ายดอกเบี้ยแต่ละงวด)

เดบิต	เจ้าหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	4	ล้านบาท
	เครดิต เงินสด	4	ล้านบาท

31 ธ.ค. 2548 (วันที่ครบกำหนดจ่ายเงินต้น)

เดบิต เจ้าหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้ 80 ล้านบาท

เครดิต เงินสด

80 ล้านบาท

ในทางตรงกันข้าม หากจำนวนเงินทั้งหมดที่ลูกหนี้ต้องจ่ายในอนาคตโดยไม่คิดลดมากกว่าราคาตามบัญชีของหนี้ในปัจจุบัน ส่วนที่ต้องจ่ายเพิ่มขึ้นไม่ใช่ผลขาดทุนของลูกหนี้ แต่เป็นการจ่ายชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้นั่นเอง ในกรณีนี้ลูกหนี้ต้องคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง และใช้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวในการบันทึกดอกเบี้ยจ่าย

ตัวอย่างที่ 4

อาศัยข้อมูลจากตัวอย่างที่ 3 แต่สมมติใหม่ว่าธนาคาร ก จำกัด ได้ตกลงปรับโครงสร้างหนี้กับธนาคาร ข จำกัด ตามเงื่อนไขใหม่ดังนี้

- ยกหนี้ดอกเบี้ยคงค้างทั้งจำนวนซึ่งเท่ากับ 6 ล้านบาท
- ยืดเวลาชำระหนี้จากวันที่ 31 ธันวาคม 2545 เป็น 31 ธันวาคม 2548
- ลดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิมจาก 15% เป็นอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาใหม่ 7%
- จำนวนเงินที่ลูกหนี้ต้องจ่ายในอนาคตตามเงื่อนไขใหม่โดยไม่คิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน

	ล้านบาท
เงินต้น	100
ดอกเบี้ย (100 ล้าน x 7% x 3 ปี)	21
รวม	121
ราคาตามบัญชีของหนี้ก่อนปรับโครงสร้างหนี้	(106)
จำนวนดอกเบี้ยทั้งหมดที่ลูกหนี้ต้องจ่ายชำระ	15

จะเห็นได้ว่าจำนวนเงินที่ลูกหนี้ต้องจ่ายในอนาคตสูงกว่าราคาตามบัญชีของหนี้ก่อนปรับโครงสร้างหนี้ ผลต่างจำนวน 15 ล้านบาท คือ ดอกเบี้ยทั้งหมดที่ลูกหนี้ต้องจ่ายชำระตลอดระยะเวลา 3 ปี ในกรณีนี้ลูกหนี้ต้องคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง เพื่อนำมาใช้ในการบันทึกดอกเบี้ยจ่าย ซึ่งตามตัวอย่างนี้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง = 4.81%

ตารางการคำนวณอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะเป็นดังนี้

หน่วย : ล้านบาท

วันที่	เงินสดรับ	ดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง 4.81%	จำนวนที่นำมาลดตามบัญชีของหนี้	ราคาตามบัญชีของหนี้
31 ธ.ค. 2545				106.00
31 ธ.ค. 2546	7.00 ⁽¹⁾	5.10 ⁽²⁾	1.90 ⁽³⁾	104.10
31 ธ.ค. 2547	7.00	5.01	1.99	102.11
31 ธ.ค. 2548	7.00	4.89	2.11	100.00*

(1) = 100 ล้านบาท x 7% = 7 ล้านบาท

(2) = 106 ล้านบาท x 4.81% = 5.10 ล้านบาท

(3) = 7 ล้านบาท - 5.10 ล้านบาท = 1.90 ล้านบาท

* ปิดเศษ

ลูกหนี้จะบันทึกรายการบัญชีดังนี้

31 ธันวาคม 2545 (วันที่ปรับโครงสร้างหนี้)

เดบิต	ตัวเงินจ่าย	100	ล้านบาท		
	ดอกเบียค้ำจ่าย	6	ล้านบาท		
	เครดิต			เจ้าหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	106 ล้านบาท

31 ธันวาคม 2546 (วันที่จ่ายดอกเบี้ยแต่ละงวด)

เดบิต	ดอกเบียจ่าย	5.10	ล้านบาท		
	เจ้าหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	1.90	ล้านบาท		
	เครดิต			เงินสด	7.0 ล้านบาท

31 ธันวาคม 2547 และ 31 ธันวาคม 2548 (วันที่จ่ายดอกเบี้ยแต่ละงวด) บันทึกรายการบัญชีในทำนองเดียวกัน โดยใช้ตัวเลขตามตารางข้างต้น

31 ธันวาคม 2548 (วันที่ครบกำหนดจ่ายเงินต้น)

เดบิต	เจ้าหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	100	ล้านบาท		
	เครดิต			เงินสด	100 ล้านบาท

ข้อสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ การบันทึกบัญชีสำหรับลูกหนี้จะไม่มี การนำเอาเรื่องของมูลค่าของเงินตามเวลา เข้ามาคิดลดกระแสเงินสดในอนาคตที่ลูกหนี้จะต้องจ่ายแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างไปจากกรณีที่เป็น การบัญชีสำหรับ เจ้าหนี้ ซึ่งจะต้องมีการคิดลดกระแสเงินสดในอนาคตด้วย

ในความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน คิดว่าการที่มาตรฐานการบัญชีไม่ ให้คิดลดกระแสเงินสดในอนาคตของ ลูกหนี้จะสอดคล้องกับหลักความระมัดระวัง เนื่องจาก หากมีการคิดลดกระแสเงินสดจะทำให้ลูกหนี้รับรู้กำไรในงวด ที่มีการปรับโครงสร้างหนี้มากขึ้น (เมื่อมีการคิดลดจำนวนเงินที่จ่ายในอนาคตของลูกหนี้จะต่ำลง ผลต่างระหว่างราคา ตามบัญชีกับจำนวนเงินที่ต้องจ่ายในอนาคตจะสูงขึ้น)

การบัญชีสำหรับเจ้าหนี้

ในกรณีที่เจ้าหนี้ยินยอมให้เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ ณ วันที่ปรับโครงสร้างหนี้ เจ้าหนี้จะต้องวัด มูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้ที่มีการปรับโครงสร้างโดยอาจใช้มูลค่าใดมูลค่าหนึ่งต่อไปนี้

- มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยได้อัตรา ดอกเบียหนึ่งดังต่อไปนี้ :
  - อัตราต้นทุนทางการเงินของเจ้าหนี้
  - อัตราดอกเบี้ยในตลาด ณ วันที่มีการปรับโครงสร้างหนี้
  - อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิม
- มูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน หากการชำระหนี้ของหนี้ที่ปรับโครงสร้างขึ้นอยู่กับหลัก ประกันเป็นสำคัญ

หากมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้มีจำนวนต่ำกว่าเงินลงทุนในลูกหนี้ เจ้าหนี้ต้องรับรู้ผลต่างดังกล่าวเป็น “ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้” หลังจากกลักรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันเจ้าหนี้ต้องบันทึกบัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าเพื่อให้เงินลงทุนในลูกหนี้เท่ากับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้นั้น ในเวลาต่อมาเจ้าหนี้ต้องปรับปรุงค่าเผื่อการปรับมูลค่า เมื่อมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้เปลี่ยนแปลงไป และต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่

อัตราต้นทุนทางการเงินของเจ้าหนี้

อัตราต้นทุนทางการเงินเป็นอัตราต้นทุนเงินทุน (Cost of Capital) ของกิจการซึ่งเป็นอัตราถ่วงเฉลี่ยของหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ตามในกรณีที่เจ้าหนี้สามารถระบุแหล่งเงินทุนเฉพาะเจาะจงที่นำมาใช้ในการถือครองลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้าง เช่นในกรณีที่เจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงินที่มีสัดส่วนของหนี้สินที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ยืมสูงกว่าเงินให้กู้ยืม เจ้าหนี้อาจใช้อัตราถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหนี้สินที่กิจการมีอยู่ได้ ทั้งนี้อัตราดังกล่าวต้องรวมต้นทุนทางตรงที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้กับกองทุนฟื้นฟูสถาบันการเงิน ค่าธรรมเนียมที่ใช้ในการประกันความเสี่ยงของเงินกู้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในกรณีที่อัตราต้นทุนทางการเงินต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดตามเงื่อนไขใหม่ เจ้าหนี้ต้องใช้อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาใหม่เป็นอัตราคิดลด เพื่อมิให้เจ้าหนี้รับรู้จำนวนผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ในงวดปัจจุบันด้วยจำนวนที่น้อยลง และไปรับรู้รายได้ดอกเบี้ยรับที่ต่ำลงในงวดอนาคต ทั้งนี้การคิดลดด้วยอัตราต้นทุนทางการเงิน จะอนุญาตให้ใช้กับเฉพาะลูกหนี้ที่มีการปรับโครงสร้าง ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2545 เป็นต้นไป การที่มาตรฐานการบัญชีกำหนดไว้เช่นนั้นเพื่อไม่ให้เจ้าหนี้ที่เคยใช้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเป็นอัตราคิดลด เปลี่ยนมาใช้อัตราต้นทุนทางการเงินเป็นอัตราคิดลด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชี ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี โดยทั่วไปแล้วหากไม่มีการระบุไว้ กิจการจะต้องปรับงบการเงินย้อนหลัง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นการคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลงจะทำให้ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ลดลง ทำให้กำไรสะสมต้นงวด และกำไรสุทธิในงวดปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้มาตรฐานฉบับนี้จึงอนุญาตให้ใช้กับลูกหนี้ใหม่ที่มีการปรับโครงสร้างหนี้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2545 เท่านั้น

อัตราดอกเบี้ยในตลาด ณ วันปรับโครงสร้างหนี้

อัตราดอกเบี้ยในตลาดที่มีลักษณะและความเสี่ยงใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ในกรณีที่มัตลาดซื้อขายคล่องรองรับการซื้อขายหนี้ กิจการสามารถกำหนดมูลค่าหนี้ที่คาดว่าจะได้รับคืนจากจำนวนเงินที่กิจการได้รับจากการขายหนี้

อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิม

หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่เจ้าหนี้ได้รับ ณ วันที่เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้กู้ยืมเงิน ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันใหม่ ณ วันปรับโครงสร้างหนี้

มูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน

มูลค่ายุติธรรมของหลักประกันจะใช้ในกรณีที่การชำระหนี้ปรับโครงสร้างหนี้ขึ้นอยู่กับหลักประกันเป็นสำคัญ (Collateral Dependent) นั้นหมายความว่า เจ้าหนี้จะใช้สิทธิ์บังคับหลักประกันเพื่อการชำระหนี้ หากลูกหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้ไม่สามารถทำตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้

ทุกวันสิ้นงวดเจ้าหนี้ต้องมีการทบทวนมูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน และปรับปรุงขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ให้เหมาะสมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักความระมัดระวัง

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 ปรับปรุง (2545) ได้เปิดทางเลือกให้กิจการสามารถเลือกใช้อัตราดอกเบี้ยได้ถึง 3 อัตรา จากเดิมที่อนุญาตให้ใช้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเท่านั้น ซึ่งประเด็นนี้หลายท่านอาจจะกังวลว่า การเปิดทางเลือกให้มากขึ้น จะทำให้งบการเงินเปรียบเทียบกันไม่ได้ อย่างไรก็ตามจากเอกสารคำชี้แจงมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 ซึ่งจัดทำโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้ชี้แจงว่า มาตรฐานฯ ฉบับนี้ได้มีการกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราคิดลดที่เจ้าหนี้เลือกใช้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนหนี้ที่มีการปรับโครงสร้าง ระยะเวลาในการปรับโครงสร้าง ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถประมาณผลกระทบต่อขาดทุนหากเจ้าหนี้เลือกใช้อัตราคิดลดอื่นที่ไม่ใช้อัตราดอกเบี้ยในตลาด

นอกจากการเพิ่มทางเลือกสำหรับอัตราคิดลดแล้ว มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 (ปรับปรุง 2545) ได้อนุญาตให้ใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกันในการคำนวณ “ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้” ซึ่งทางเลือกนี้เป็นไปตามมาตรฐานทางบัญชีของสหรัฐอเมริกาฉบับที่ 114 Accounting by Creditors for Impairment of a Loan และในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ก็อนุญาตให้ประมาณมูลค่าจากการใช้ของลูกหนี้ที่มีปัญหา แต่เป็นลูกหนี้ที่หลักประกันโดยใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกัน

ตัวอย่างที่ 5

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 ธนาคร ก จำกัด ได้ยินยอมให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ที่เป็นตัวเงินรับจำนวน 100 ล้านบาท ที่ออกโดยบริษัท ข จำกัด ตามมูลค่าที่ตราไว้ บริษัท ข จำกัดประสบปัญหาทางการเงิน และได้ทำการปรับโครงสร้างหนี้ตามเงื่อนไขดังนี้

- ลดยอดเงินต้นของหนี้สินจาก 100 ล้านบาท เป็น 90 ล้านบาท
- ยกหนี้ดอกเบี้ยค้างทั้งจำนวนซึ่งเท่ากับ 6 ล้านบาท
- ยืดเวลาชำระหนี้จากวันที่ 31 ธันวาคม 2544 เป็นวันที่ 31 ธันวาคม 2548
- ลดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิมจาก 15% เป็น อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาใหม่ 5%
- ณ วันที่ปรับโครงสร้างหนี้ อัตราต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนของธนาคร ก จำกัด เท่ากับ 3% และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในตลาดเท่ากับ 8%

การคำนวณผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ ณ วันที่ปรับโครงสร้างหนี้โดยใช้อัตราดอกเบี้ยในกรณีต่าง ๆ

กรณีที่ 1 อัตราต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนของกิจการ

- จากข้อมูลข้างต้น อัตราต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนของกิจการ = 3%
- อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดตามเงื่อนไขใหม่ = 5%
- เนื่องจากอัตราต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนของกิจการ ต่ำกว่า อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดตามเงื่อนไขใหม่ ดังนั้นในการหามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหนี้ ให้เจ้าหนี้ใช้อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดตามเงื่อนไขใหม่ เป็นอัตราคิดลด

หน่วย : ล้านบาท

มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยใหม่ 5% , 4 ปี

เงินต้น (90 ล้านบาท x 0.82270)	74.04
ดอกเบี้ยจ่าย (4.5 ล้านบาท x 3.54595)	<u>15.96</u>
รวมมูลค่าปัจจุบัน	<u>90.00</u>
จำนวนหนี้ตามบัญชีก่อนการปรับโครงสร้างหนี้	
เงินต้น 100 ล้านบาท + ดอกเบี้ยค้าง 6 ล้านบาท	106.00
ผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้	<u>16.00</u>

หน่วย : ล้านบาท

วันที่	เงินสตรับ	อัตราดอกเบี้ย ตามเงื่อนไขใหม่ (5%)	จำนวนที่นำมาเพิ่ม ราคาตามบัญชีของหนี้	ราคาตามบัญชีของหนี้
31 ธ.ค. 2544				90.00
31 ธ.ค. 2545	4.50 ⁽¹⁾	4.50 ⁽²⁾	0.00 ⁽³⁾	90.00
31 ธ.ค. 2546	4.50	4.50	0.00	90.00
31 ธ.ค. 2547	4.50	4.50	0.00	90.00
31 ธ.ค. 2548	<u>4.50</u>	<u>4.50</u>	<u>0.00</u>	90.00
	<u>18.00</u>	<u>18.00</u>	<u>0.00</u>	

(1) 4.5 ล้านบาท = 90 ล้านบาท X 5%   (2) 4.5 ล้านบาท = 90 ล้านบาท X 5%

(3) 0 ล้านบาท = 4.5 - 4.5 ล้านบาท

กรณีที่ 2 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในตลาด

หน่วย : ล้านบาท

มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยในตลาด 7% , 4ปี

เงินต้น (90 ล้านบาท X 0.76290)	68.66
ดอกเบี้ยจ่าย (4.5 ล้านบาท X 3.38721)	<u>15.24</u>
รวมมูลค่าปัจจุบัน	<u>83.90</u>
จำนวนหนี้ตามบัญชีก่อนการปรับโครงสร้างหนี้	
เงินต้น 100ล้านบาท + ดอกเบี้ยค้าง 6 ล้านบาท	106.00
ผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้	<u>22.10</u>

หน่วย : ล้านบาท

วันที่	เงินสดรับ	ดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยในตลาด (8%)	จำนวนที่นำมาเพิ่มราคาตามบัญชีของหนี้	ราคาตามบัญชีของหนี้
31 ธ.ค. 2544				83.90
31 ธ.ค. 2545	4.50 ⁽¹⁾	5.87 ⁽²⁾	1.37 ⁽³⁾	85.27
31 ธ.ค. 2546	4.50	5.97	1.47	86.74
31 ธ.ค. 2547	4.50	6.07	1.57	88.31
31 ธ.ค. 2548	<u>4.50</u>	<u>6.19</u>	<u>1.69*</u>	90.00*
	<u>18.00</u>	<u>24.10</u>	<u>6.10</u>	

(1) 4.5 ล้านบาท = 90 ล้านบาท X 5% (2) 5.87 ล้านบาท = 83.9 ล้านบาท X 7%

(3) 1.37 ล้านบาท = 5.87 - 4.5 ล้านบาท * ปิดเศษ

กรณีที่ 3 อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิม

หน่วย : ล้านบาท

มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิม 15% ,4 ปี

เงินสด (90 ล้านบาท x 0.57175) 51.46

ดอกเบี้ยจ่าย (4.5 ล้านบาท x 2.85498) 12.85

รวมมูลค่าปัจจุบัน 64.30

จำนวนหนี้ตามบัญชีก่อนการปรับโครงสร้างหนี้

เงินสด 100 ล้านบาท + ดอกเบี้ยค้าง 6 ล้านบาท 106.00

ผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ 41.70

หน่วย : ล้านบาท

วันที่	เงินสดรับ	ดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิม (15%)	จำนวนที่นำมาเพิ่มราคาตามบัญชีของหนี้	ราคาตามบัญชีของหนี้
31 ธ.ค. 2544				64.30
31 ธ.ค. 2545	4.50 ⁽¹⁾	9.65 ⁽²⁾	5.15 ⁽³⁾	69.45
31 ธ.ค. 2546	4.50	10.42	5.92	75.36
31 ธ.ค. 2547	4.50	11.30	6.80	82.17
31 ธ.ค. 2548	<u>4.50</u>	<u>12.34</u>	<u>7.83*</u>	90.00*
	<u>18.00</u>	<u>43.71</u>	<u>25.70</u>	

(1) 4.5 ล้านบาท = 90 ล้านบาท X 5% (2) 9.65 ล้านบาท = 64.30 ล้านบาท X 15%

(3) 5.15 ล้านบาท = 9.65 - 4.5 ล้านบาท * ปิดเศษ

จากการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่จะได้รับในอนาคตโดยใช้อัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าหากกิจการเลือกใช้อัตราคิดลดที่สูง จะทำให้ผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ในงวดปัจจุบันสูง แต่ดอกเบี้ยรับในอนาคตจะมีจำนวนสูงด้วยเช่นกัน หากพิจารณาโดยภาพรวมของผลขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้ และดอกเบี้ยรับ ไม่ว่าจะใช้อัตราใดในการคิดลด ยอดรวมของ 2 จำนวนนี้จะเท่ากันเสมอ และกระแสเงินสดที่เจ้าหนี้ได้รับในแต่ละทางเลือกจะเท่ากัน คือ ได้รับเงินสดงวดละ 4.5 ล้านบาท จำนวน 4 งวด และได้รับเงินต้นคืนจำนวน 90 ล้านบาท

ข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างในการบันทึกบัญชีสำหรับเจ้าหนี้โดยสมมติกิจการคิดลดโดยใช้อัตราดอกเบี้ยในตลาด

31 ธ.ค. 2544 (วันที่ปรับโครงสร้างหนี้)

เดบิต	ลูกหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	90.0	ล้านบาท		
	ขาดทุนจากการปรับโครงสร้างหนี้	22.1	ล้านบาท		
	เครดิต				
	ตั๋วเงินรับ			100.0	ล้านบาท
	ดอกเบี้ยค้างรับ			6.0	ล้านบาท
	ค่าเผื่อการปรับมูลค่า			6.1	ล้านบาท

31 ธ.ค. 2545 (วันที่รับดอกเบี้ย)

เดบิต	เงินสด	4.5	ล้านบาท		
	ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	1.37	ล้านบาท		
	เครดิต				
	ดอกเบี้ยรับ			5.87	ล้านบาท

31 ธ.ค. 2546, 2547 และ 2548 (วันที่รับดอกเบี้ยของแต่ละงวด)

บันทึกรายการเช่นเดียวกับ วันที่ 31 ธ.ค. 2545 โดยใช้ตัวเลขจากตารางในกรณีที่ 2

31 ธ.ค. 2548 (วันที่ครบกำหนดรับคืนเงินต้น)

เดบิต	เงินสด	90.0	ล้านบาท		
	เครดิต				
	ลูกหนี้ตามสัญญาปรับโครงสร้างหนี้	90.0	ล้านบาท		

สำหรับการบันทึกบัญชีโดยใช้อัตราต้นทุนทางการเงิน หรืออัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิมเป็นอัตราคิดลด หรือการใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกันจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน

สรุป

ถึงแม้ว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 เรื่องการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา (ปรับปรุง 2545) ได้มีการแก้ไขในประเด็นต่างๆหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการอนุญาตให้เลือกใช้อัตราคิดลดได้หลายอัตรา เช่น อัตราต้นทุนทางการเงิน อัตราดอกเบี้ยในตลาด อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิม หรือการอนุญาตให้ใช้มูลค่ายุติธรรมของหลักประกันก็ตาม แต่มาตรฐานฉบับนี้ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในบางประเด็น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสถานะการณ์ของประเทศไทยในขณะนี้อาจมีความจำเป็นที่ต้องยอมให้มีความแตกต่างไปก่อน เพื่อไม่ให้มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นอุปสรรคในการปรับโครงสร้างหนี้ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจโดยรวม

บรรณานุกรม

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. “การบัญชีสำหรับการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา”.
มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34 (ปรับปรุง 2545), บริษัท ที เอ ซีพีวิ, 2545.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. “คำชี้แจงมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 34,
WWW.ICAAAT.OR.TH

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. “สินทรัพย์ที่ลูกหนี้โอนให้เพื่อชำระหนี้”. การตีความ
มาตรฐานการบัญชีเรื่องที่ 9

AICPA “Accounting by Debtors and Creditors for Troubled Debt Restructuring”. *Statement of Financial Accounting Standard : No.15* (Norwalk, CONN: 1996.)

AICPA “Accounting by Creditors for Impairment of a Loan”. *Statement of Financial Accounting Standards : No.114* (Norwalk, CONN: 1996.)